

Protocol

Digitaal pesten

Inleiding

Waarom een digitaal pestprotocol?

Op het St-Gregorius College willen we onze leerlingen een veilig pedagogisch klimaat bieden, waarin zij zich harmonieus en op een prettige en positieve wijze kunnen ontwikkelen. De leraren bevorderen deze ontwikkeling door het scheppen van een veilig klimaat in een prettige werksfeer in de klas en in en rond het schoolgebouw. In veruit de meeste gevallen lukt dit door ongeschreven regels aan te bieden en deze te onderhouden. Maar soms is het gewenst om duidelijke afspraken met leerlingen te maken. Een van die duidelijke regels is dat leerlingen met respect met elkaar dienen om te gaan. Dat het niet altijd als vanzelfsprekend wordt ervaren, geeft aan dat we het leerlingen moeten leren en daar dus energie in moeten steken. Het pedagogisch uitgangspunt is dat alle leerlingen met elkaar moeten leren omgaan.

Dat leerproces verloopt meestal vanzelf goed, maar het kan ook voorkomen dat een leerling in een enkel geval systematisch door een andere leerling of leerlingen wordt gepest. Bij digitaal pesten treedt een verharding op. Niet alleen in het taalgebruik, maar ook in de vorm van bedreigingen en chantage. De ontwikkeling van de informatie- en communicatietechnologie (ICT) biedt digitale pesters nieuwe "mogelijkheden". Moderne media worden steeds meer gebruikt om digitaal te pesten. De snelheid van internet, chatbox, e-mail, sms-berichten, de welhaast onbeperkte mogelijkheid van herhaling en de anonimiteit van de virtuele wereld zijn door pesters ontdekt om – naast de bestaande fysieke confrontaties – virtuele confrontaties met hun slachtoffers aan te gaan.

Hierdoor kan een leerling zodanig in de knoop komen met zijn schoolomgeving, dat de ongeschreven regels van de leraar niet meer voldoende veiligheid bieden en daarmee de gewenste ontwikkeling onderbreken. In een dergelijk geval is het van groot belang dat de leraar onder ogen ziet, dat er een ernstig probleem in de klas is. In een klimaat waarin digitaal pesten gedoogd wordt, worden ook de pedagogische structuur en de veiligheid daarin ernstig aangetast.

Voor het St-Gregorius College is dat een niet te accepteren en ongewenste situatie. Dit protocol digitaal pesten is een vastgelegde wijze waarop wij als school het digitaal pestgedrag van leerlingen in voorkomende gevallen benaderen. Het biedt alle betrokkenen duidelijkheid over de impact, ernst en ook de specifieke aanpak van dit ongewenste gedrag.

Op een ouderavond tijdens het schooljaar zal het protocol digitaal pesten aan de orde worden gesteld.

1. Begripsomschrijving

Digitaal pesten

Digitaal pesten is een diffuus en ongrijpbaar begrip dat allerlei vormen kan aannemen. Het is daarom van belang de kaders van het fenomeen te schetsen. Dit draagt bij aan een vollediger beeld van digitaal pesten en maakt een betere en vroegtijdige signalering mogelijk. (Digitaal) pesten kan als volgt worden gedefinieerd:

Pesten is het systematisch uitoefenen van psychisch, en/of fysiek en/of seksueel geweld door een leerling of een groep leerlingen op één of meer medeleerlingen die niet (meer) in staat is/zijn zichzelf te verdedigen. Hierbinnen is digitaal pesten een vorm van psychisch geweld.

Verschillen tussen digitaal en traditioneel pesten

Digitaal pesten wordt gedefinieerd als een verschijningsvorm van pesten in het algemeen. Dit neemt niet weg dat er belangrijke verschillen bestaan tussen digitaal pesten en het oude pesten. Digitaal pesten is vaak harder (grof taalgebruik) en heeft ook een hogere frequentie. Wie bijvoorbeeld een kijkje in een chatroom neemt, loopt het gevaar binnen de kortste keren een scheldkanonnade over zich heen te krijgen. De drempel om iemand verbaal te kwetsen, te bedreigen of belachelijk te maken ligt online blijkbaar lager dan offline. Jongeren die zich online weleens op een dergelijke manier uitlaten, geven aan dat zij dit grappig vinden of als spelletje beleven. Hoe de boodschap bij de ontvanger aankomt, blijft de pesters onduidelijk. De intentie was misschien zo kwaad nog niet, het effect kan desastreus zijn. Het opzoeken van de grens kan, soms onbedoeld, leiden tot grensoverschrijdend gedrag.

Een tweede verschil tussen digitaal en traditioneel pesten heeft te maken met de mogelijke anonimiteit van digitaal pesten. Gepest worden is al erg genoeg. Wanneer de pester anoniem is, heeft dat uiteraard verstrekkende gevolgen voor de mate van veiligheid die het slachtoffer ervaart. Het kan iedereen zijn, niemand is dus meer te vertrouwen. Voor de pester(s) kan de anonimiteit van digitaal pesten juist een reden zijn om het pestgedrag voort te zetten. Niemand weet immers wie er achter de pesterijen zit.

Digitaal pesten kan diep ingrijpen in het privéleven van het slachtoffer. Mocht het slachtoffer vroeger nog hopen dat het pesten na schooltijd stopte, tegenwoordig ben je nergens en nooit meer veilig. Zodra je thuis je computer aanzet, slaat de angst toe. Je telefoon zet je maar liever uit. Helemaal niet chatten of sms'en is meestal geen optie omdat het slachtoffer niet verder in een sociaal isolement terecht wil komen.

In het geval van digitaal pesten is er geen zwijgende middengroep aanwezig, er zijn geen stille getuigen.

Door de snelheid en algemene toegankelijkheid van internet kan het pesten zich bijzonder snel over een grote groep verspreiden. Op internet kan iedereen getuige zijn van de pesterijen of er zelfs aan deelnemen.

Digitaal pesten is onzichtbaarder voor leerkrachten en ouders.

Het slachtoffer heeft, nog meer dan bij het oude pesten, het gevoel er alleen voor te staan: Je zit alleen (op je kamer) achter de computer, het is je eigen telefoon.

Digitaal pesten is moeilijker als zodanig te benoemen dan traditioneel pesten. De intentie van de pester en het effect op het slachtoffer kunnen verder uiteen liggen.

Voorbeelden van digitaal pestgedrag

Een 16-jarige scholiere krijgt onder schooltijd een verontrustend sms'je: "Je vriend ligt in het ziekenhuis". Het meisje is in alle staten en krijgt toestemming van de directie om direct naar het ziekenhuis te gaan. Later blijkt dat de anonieme sms via een internetsite is verstuurd door een medeleerling, die het meisje eens flink te grazen wilde nemen.

Afgelopen Oud en Nieuw verstuurd twee jongens een foto van een verbrande hand met afgehakte vingers aan de kinderen van hun klas, met de wens om met het afsteken van vuurwerk veel vingers te verliezen.

Een 15-jarige jongen heeft per webcam een spannend contact met een vriendinnetje van school. Hij doet voor de camera zijn onderbroek naar beneden. Wanneer de jongen de relatie verbroken heeft, worden de beelden zonder zijn medeweten op verschillende onder jongeren populaire, websites geplaatst. Het gerucht doet snel de ronde en de situatie escaleert dermate dat voor hem naar een andere school wordt gezocht. Ook dit blijkt een probleem. Het incident en de bewuste beelden zijn inmiddels op alle scholen in de regio bekend. De jongen kan zodoende het probleem niet ontlopen of met een schone lei beginnen. Het voorval blijft hem achtervolgen.

Angela heeft de verkering met X. uitgemaakt. X. besluit om naaktfoto's van Angela op een site te plaatsen met haar 06-nummer erbij. Angela wordt dagelijks gebeld door onbekende mannen, die haar "wel lekker vinden en het graag eens met haar willen doen".

Een 12-jarige brugklasser kreeg de schrik van haar leven toen zij een paar dagen na het schoolfeest een speciale fotowebsite opsloeg. Zij stond op de site, in een bloot topje, met ernaast een serie opmerkingen als "kankerhoer, vuile snol, morgen slaan wij je allemaal in elkaar".

Een minder populaire jongen wordt door pesters uitgenodigd voor een chatgesprek over seks. Het gesprek wordt geprint en uitgedeeld in de klas.

In naam van het slachtoffer wordt een contactadvertentie geplaatst op een reguliere datingsite.

In naam van het slachtoffer wordt een verkoopadvertentie geplaatst op sites als marktplaats.nl

Er wordt een rouwadvertentie van het slachtoffer geplaatst of een online condoleanceregister geopend.

Het slachtoffer wordt "te koop aangeboden" op internet, waarbij persoonlijke gegevens van het slachtoffer worden genoemd.

Er wordt een website van het slachtoffer gemaakt, voorzien van foto's en tekst. Om deze website spannender te maken wordt het slachtoffer bijvoorbeeld in het nauw gedreven en met een mobiele telefoon gefilmd. De beelden worden op de website geplaatst.

Een homepage of weblog wordt gekraakt en er worden daarna vervelende en of bedreigende teksten en foto's geplaatst.

Online worden producten voor iemand anders besteld. Het is vrij eenvoudig om via internet een proefabonnement op een tijdschrift of een erotische gids aan te vragen. Dit gaat altijd via simpele invulformulieren, die door het ontvangende bedrijf meestal niet op waarheid worden gecontroleerd.

Ook het plaatsen van iemands e-mail-adres op een spamlijst, zodat het slachtoffer allerlei ongewilde reclameboodschappen in zijn mailbox ontvangt. Het is bijzonder moeilijk jezelf van dergelijke spamlijsten weer af te melden.

Op profielsites of weblogs worden door pesters vervelende reacties naar de maker gestuurd en een negatieve beoordeling gegeven, bijv. www.sugababes.nl en www.superdudes.nl. Gebruikers op profielsites kunnen elkaar punten toekennen waarmee andermans profiel wordt gewaardeerd. Digitaal pesten uit zich hier vooral door minpunten uit te delen of denigrerend en beledigend commentaar te geven.

Er zijn ook speciale treitersites: Hier kun je anoniem vervelende sms- of e-mail-teksten bestellen en versturen per sms of e-mail. Er zijn zelfs sites waar je het slachtoffer kunt laten bellen. ("Met de politie, er is iets ergs gebeurd met uw vader/moeder.") Ook bestaan er sites waarop je uit naam van een ander sms'jes of e-mails kunt versturen. De dader blijft anoniem. Op die manier kun je je als pester bijvoorbeeld voordoen als het vriendje van het meisje dat je pest, door een sms te sturen met een tekst als "Ik ben verliefd op een ander, ik maak het uit". Het slachtoffer kan er niet achterkomen dat haar echte vriendje deze boodschap niet heeft verstuurd.

E-Mails kunnen onder een valse naam verstuurd worden. Via providers als Hotmail kan ieder willekeurig, zelfverzonnen, e-mailadres worden aangemaakt. Pesters kunnen hun mailadres steeds veranderen en het slachtoffer blijven lastigvallen.

E-Mail versturen naar het slachtoffer met bijvoorbeeld een uitnodiging voor een fictief feest.

Inbreken op iemands account, meestal door het achterhalen of afpersen van het wachtwoord, en uit naam van die persoon vervelende e-mails versturen naar zijn contactpersonen.

Virussen versturen.

E-mailbommen sturen: vele mailtjes tegelijk versturen naar één e-mailadres, waardoor de server vastloopt en het account tijdelijk onbruikbaar wordt. Hackers ontwikkelen hiervoor soms zelfs speciale programmaatjes.

Versturen van enge filmpjes en foto's.

Vervelende teksten en bedreigingen sturen per sms. Het bericht wordt veelal op een computer ingetypt of op een telefoon zonder nummervermelding. De afzender kan dan onbekend blijven.

Sms-bommen versturen: een grote hoeveelheid sms'jes tegelijk versturen naar één mobiel nummer.

Een pester kan stiekem foto's of filmopnames van iemand maken met de camera in een mobiel toestel. De opnames kunnen later worden gemanipuleerd en rondgestuurd per telefoon of e-mail. Foto's en filmopnames kunnen ook worden gebruikt om het slachtoffer te chanteren of af te persen.

Vervelende of bedreigende berichten kunnen ook rondgestuurd worden via het computernetwerk op school, ook zonder dat iemand weet wie de afzender is. Dit kan bijvoorbeeld door netsend: een anoniem berichtje sturen aan iedereen of aan geselecteerde personen die op hetzelfde netwerk aangesloten zijn.

Digitale pesters kunnen iemand bedreigen of uitschelden op een chatbox of via msn.

Een pester kan het msn-wachtwoord van iemand achterhalen of afpersen en veranderen, zodat het slachtoffer geen toegang meer heeft tot het eigen account. Pesters kunnen op deze manier bovendien de contactpersonen van het slachtoffer onder diens naam vervelende berichten sturen.

Een pester kan iemand negeren die met hem wil chatten, of iemand buitensluiten of blokkeren als hij met een groepje tegelijk op msn aan het chatten is.

Een pester kan vertrouwelijke informatie uit een msn-gesprek op de algemene chatbox plaatsen, of het gesprek opslaan zonder medeweten van de ander om het later te verspreiden.

Via msn kunnen anderen tegen het slachtoffer opgestoot worden.

Bij afpersing of chantage kan gebruik gemaakt worden van beelden van de webcam.

2. De betrokkenen

De digitaal gepeste leerling

Sommige leerlingen hebben een grotere kans om digitaal gepest te worden dan anderen. Dat kan komen door uiterlijke kenmerken maar het heeft vaker te maken met vertoond gedrag, de wijze waarop gevoelens worden beleefd en de manier waarop dat geuit wordt. Uit onderzoek blijkt dat leerlingen gepest worden in situaties waarin pesters de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen. Er is dan al sprake van een onveilige situatie, waarbinnen een pester zich kan manifesteren en zich daarin ook nog verder kan ontwikkelen. Leerlingen die gepest worden doen vaak andere dingen dan de meeste leeftijdgenoten in hun omgeving. Ze zijn goed in vakken of juist niet. Er zijn helaas aanleidingen genoeg om door anderen digitaal gepest te worden, zoals de voorbeelden op de vorige pagina's reeds aangaven.

Veel leerlingen die digitaal gepest worden hebben een beperkte weerbaarheid. Ze zijn niet in staat daadwerkelijk actie te ondernemen tegen de pesters en stralen dat dan ook uit. De angst en onzekerheid worden versterkt door het ondervonden digitaal pestgedrag, waardoor de gepeste leerling in een vicieuze cirkel komt waar hij of zij zonder hulp niet uitkomt.

Gepeste leerlingen voelen zich vaak eenzaam, hebben in hun gepeste omgeving geen vrienden of klasgenoten om op terug te vallen en kunnen soms beter met volwassenen opschieten dan met hun leeftijdgenoten.

Het gepeste kind schaamt zich vaak voor zijn gedrag, het voldoet niet aan de normen die de ouders graag in hun kinderen terugzien. Pesten is een groot probleem voor leerlingen en zorgt voor een evenredig groot probleem bij de erkenning en de aanpak daarvan. Veel gepeste leerlingen doen er dan uiteindelijk ook maar het zwijgen toe en vereenzamen. De angst wordt aanvankelijk nog groter als het pesten bespreekbaar wordt gemaakt door de ouders, waardoor de gepeste leerling eens te meer met de gevolgen van het pesten kan worden geconfronteerd. Als represaille kan er in nog heviger mate gepest worden dan daarvoor al het geval was.

De pester(s)

Leerlingen die pesten zijn vaak fysiek de sterksten uit de groep. Ze kunnen zich permitteren zich agressiever op te stellen en ze reageren dan ook met dreiging van geweld of de indirecte inzet van geweld. Pesters lijken in eerste indruk populair te zijn in een klas, maar ze dwingen hun populariteit af door te laten zien hoe sterk ze zijn en wat ze allemaal durven. Pesters hebben ook feilloos in de gaten welke leerlingen gemakkelijk aan te pakken zijn en als ze zich al vergissen, gaan ze direct op zoek naar een volgend slachtoffer. Ze overtreden bewust regels en storen zich aan god noch gebod en hebben vaak de vaardigheden ontwikkeld met hun daden weg te komen. Het profiel van de pester is sterk zelf bevestigend, hij ziet zichzelf als een slimme durfal die de dommerds de loef afsteekt en ze dat ook bij herhaling laat merken.

Het komt voor dat een pester een leerling is die in een andere situatie zelf slachtoffer is of was. Om te voorkomen weer het mikpunt van pesten te worden, kan een leerling in een andere omgeving dan die van zijn slachtofferrol, vervolgens zich als pester gaan opstellen en manifesteren.

Meisjes pesten minder openlijk dan jongens en vaak op een subtiele manier waarbij de uitdaging naar het gezag ter plekke niet echt aan de orde is. Ze pesten meer met woorden, maken geniepige opmerkingen. Meisjes opereren minder individueel en meer met groepsvorming. Fysiek geweld komt bij deze groep pesters veel minder voor.

Een succesvolle pester leert niet om zijn agressie op een andere manier te uiten dan door het ongewenste pestgedrag te vertonen. Ook pesters hebben last op termijn van hun pestgedrag. Door hun verkeerde en vooral beperkte sociale vaardigheden hebben ze vaak moeite om vriendschappen op lange termijn te sluiten en een vriendschap op te bouwen en te onderhouden op andere gronden dan die van macht en het delen van die macht. Pesters maken een abnormale sociale ontwikkeling door met alle gevolgen van dien voor de pester zelf.

Internet en mobiele communicatie zijn niet meer uit de hedendaagse jeugdcultuur weg te denken. Door te mailen, te chatten en te sms'en onderhouden jongeren – vaak intensief – contact met elkaar. Het internet vergroot de wereld van de gebruiker, dus ook van de pester. Vaak hebben jongeren een groot deel van de personen die zij aan hun adressenbestand hebben toegevoegd om mee te chatten, nog nooit in levende lijve ontmoet. De vriendschap is volledig virtueel.

Om digitaal pesten te kunnen herkennen is het van belang op de hoogte te raken van de verschillende vormen van digitaal pesten. Pesters zijn inventief in het gebruik van de nieuwe media.

Als een pester aangepakt wordt, kan dit tot problemen leiden. De pester ziet zich in zijn machtspeel bedreigd en dat moet ten koste van alles voorkomen worden. Soms blijken pesters echter net zo

opgelucht als de slachtoffers bij een duidelijke aanpak. Er wordt immers ook aandacht besteed aan hun onmacht om normaal met andere kinderen een relatie op te bouwen.

De ouders

Ouders van leerlingen hebben vaak moeite om hun zoon of dochter terug te zien in de rol van pester. Ouders beschikken niet altijd over de juiste informatie en ook het zich op beperkte schaal voordoen van conflictsituaties tussen groepen leerlingen, zorgt ervoor dat er nauwelijks vergelijkingsmateriaal voorhanden is. Een digitaal pester op school hoeft zich in de thuissituatie niet als pester te manifesteren. Sommige ouders zien ook de ernst van de situatie onvoldoende in. Ze vertalen het (digitale) pestgedrag van hun kind in weerbaar gedrag. Andere ouders zien er niets meer in dan kwajongensstreken. Behalve de pester moeten dus ook vaak de ouders doordrongen worden van het ongewenste karakter voor alle betrokkenen van digitaal pesten.

De school

Leerkrachten/mentoren zijn de personen die dicht bij de leerlingen staan. Van het onderwijzend personeel wordt verwacht dat ze adequaat reageren op (digitaal) pestgedrag. Het goed reageren op pestgedrag vereist een inzet naar de pester, de gepeste en naar eventuele meelopers. Het spreekt voor zich dat, dat een specialistische pedagogische taak is. Niet iedereen heeft geleerd hoe je hierop als professional reageert en handelt. Het niet adequaat reageren kan het pestgedrag verergeren. Het kan daarom van belang zijn dat leerkrachten (mentoren, afdelingsleiders), maar ook conciërges getraind worden in het professioneel omgaan met gesignaleerd digitaal pestgedrag.

3. De aanpak

A. Technische aanpak voor de korte termijn

Een deel van de (via internet, e-mail, mobiele telefoon, chat of combinatie daarvan) gepeste leerlingen kan, nadat zij hierop gewezen zijn, een technische oplossing voor het probleem vinden. Vanuit technisch oogpunt kan het soms vrij eenvoudig zijn om een einde te maken aan digitaal pesten. Dit is geen echte structurele oplossing, omdat het ongewenste gedrag zelf er niet mee wordt aangepakt. De technische oplossingen zijn dan ook vooral curatief van aard, omdat ze het slachtoffer van digitaal pesten slechts tijdelijk rust geven. Daarnaast zijn leerlingen inventief en vaak beter op de hoogte van de nieuwe technologie dan volwassenen. Dit maakt het voor ouders en leerkrachten lastig om inzicht te krijgen in de technische kant van het digitaal pesten. De technische aanpak levert geen structurele oplossing voor het digitaal pesten, er wordt slechts tijd gewonnen. Deze tijd kan echter gebruikt worden om structurele maatregelen te nemen.

De onderstaande (technische) acties hebben helaas vaak onvoldoende of zelfs geen resultaat omdat er een grote verscheidenheid aan digitale pestvormen bestaat, soms complex van aard. De oorzaken van het pesten worden er niet mee weggenomen.

Suggesties voor gepeste leerlingen:

- Houd inlognamen en wachtwoorden geheim.
- Verzin een wachtwoord dat door anderen niet is te raden (bijvoorbeeld een fictief e-mail-adres bestaande uit de naamvanjehuisdier@woonplaatsvanjeoma.nl)
- Reageer niet op vervelende mails, sms'jes of chatteksten. Bij ernstig en langdurig pestgedrag: Bewaar de berichten als bewijsmateriaal door ze op te slaan of te printen.
- Vermeld tijdens het chatten nooit privé gegevens, zoals je echte naam, telefoonnummer, adres, school.
- Verlaat de chat als er iets vervelends gebeurt.
- Verwijder onbekenden uit de contactpersonenlijst.
- Bij pesten via msn en e-mail is het mogelijk een contactpersoon te blokkeren of van de contactpersonenlijst te verwijderen.
- E-Mails van een bepaalde afzender kunnen worden geblokkeerd als ongewenste e-mail. Zonodig kan een ander e-mail-adres worden gekozen dat vervolgens zeer selectief bekend wordt gemaakt.
- MSN (versie 6.0 en hoger) houdt automatisch een logfile bij van het chatgesprek: het gesprek wordt op de pc opgeslagen.
- Sommige mobiele telefoons hebben de mogelijkheid bepaalde nummers te blokkeren. Dit werkt alleen als de dader het bericht vanaf een telefoon met nummervermelding verstuurt. Wanneer hij echter de telefoon van een ander gebruikt, is weliswaar de telefoon maar niet de dader te achterhalen. In sommige gevallen worden anonieme sms'jes via internet verstuurd. Blokkeren is dan niet mogelijk.
- De sms-functie van de telefoon kan uitgeschakeld worden.
- De gepeste leerling kan een nieuw mobiel nummer aanvragen.

B. De inzet van een concreet instrument

Om een passend antwoord te vinden op het digitale pestprobleem is het belangrijk dat wij als school gericht beleid voeren. Daarin moet sprake zijn van eenduidige samenwerking tussen schoolleiding, leraren, ouders en leerlingen.

Signalering van digitaal pesten via de PestTest

Een belangrijke eerste stap is het signaleren van pesten. Indien inzichtelijk gemaakt wordt, wat er allemaal gebeurt, is er effectiever tegen op te treden. Daarnaast is het zinvol te weten op welke manieren er wordt gepest en wanneer dat gebeurt. De Vereniging voor Openbaar Onderwijs (VOO) en Pestweb/APS hebben de brochure "Nergens meer veilig – digitaal pesten, wat is het en hoe ga je er mee om?" uitgebracht. Daarin wordt de zogenaamde PestTest geïntroduceerd. Dit kan een zinvol instrument bij de vormgeving van gericht antipestbeleid zijn. Met deze test kan overigens niet alleen het digitale pesten, maar ook het traditionele pesten worden opgespoord.

De PestTest is een vragenlijst over pesten. Leerlingen vertellen waar, wanneer en op welke manieren er volgens hen op school wordt gepest. Zij doen dit anoniem en via de computer. De PestTest is o.a.

een meetinstrument voor het eerste tot en met het derde jaar van het voortgezet onderwijs (VO). Het wordt bijvoorbeeld ook in de bovenbouw van de basisschool gebruikt. De PestTest geeft ons een middel in handen om beleid tegen pesten op te zetten. De test start met vragen waarmee leerlingen bepalen of zij behoren tot de pesters, de gepesten of de zwijgende middengroep. Elke categorie krijgt vervolgens op maat gesneden vragen specifiek voor de eigen situatie. Op deze manier wordt inzichtelijk gemaakt hoe de verschillende groepen het pesten ervaren.

De PestTest in de praktijk

De PestTest kan op verschillende manieren worden ingezet:

- Ter signalering en indicatie.

Om pesten te kunnen tegengaan, moet eerst duidelijk zijn óf, en hoe vaak, hoe en waar er wordt gepest. Door het afnemen van de test is het mogelijk concrete informatie boven tafel te krijgen. Na afloop kunnen leraren eenvoudig rapportages uitdraaien. Hierin zijn de resultaten snel en overzichtelijk te bekijken.

- Als instrument voor zelfevaluatie

Zodra er een antipestbeleid ingevoerd is kan met behulp van de test bekeken worden of dit beleid effect heeft. De test zou bij voorkeur meerdere keren per jaar afgenomen moeten worden. Door een vergelijking te maken met eerdere meetmomenten in het jaar kunnen mogelijke effecten van het antipestbeleid zichtbaar worden. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om het beleid rond de aanpak van pesten aan te scherpen. Zo wordt duidelijk of de pestaanpak helpt. Door de test verschillende achtereenvolgende jaren bij dezelfde leerlingen af te nemen, krijgt de school zicht op de ontwikkeling van pestgedrag door de tijd heen. Het antipestbeleid kan ook op die resultaten worden afgestemd.

- Voor het verkrijgen van inzicht op groepsniveau.

De PestTest maakt een gedifferentieerde aanpak per groep mogelijk. Resultaten kunnen bovendien zichtbaar worden voor ouders. Door ouders vooraf te informeren over het afnemen van de test kan het pesten ook thuis onderwerp van gesprek worden.

- Als anonieme praatpaal voor leerlingen.

Leerlingen kunnen via de test anoniem uiting geven aan wat er scheelt, zonder pijnlijke of genante situaties voor zichzelf of betrokkenen te creëren. Het afnemen van de test brengt in de klas direct het gesprek over pesten op gang. Het is vaak de eerste keer dat een slachtoffer of iemand uit de zwijgende middengroep kenbaar kan maken dat er wordt gepest. Pesters kunnen hun gedrag uiteraard ontkennen door oneerlijke antwoorden op de vragen te geven. Als uit de test blijkt dat er een slachtoffer is, dan moet er ook een pester zijn. Dit krijgen de leerlingen te horen voordat zij de vragen invullen.

Er wordt digitaal gepest. Wat nu?

De leerlingen hebben de test ingevuld, de resultaten zijn bekend: er wordt anoniem (digitaal) gepest. Op welke manier kan de school hier nu verder aandacht aan besteden? Dit is mede afhankelijk van het doel dat de school voor ogen heeft, maar het is hoe dan ook verstandig een goed gevolg aan de uitslag van de test te geven. Hiermee worden het belang van een veilig sociaal klimaat en naleving van gedrageregels op school benadrukt.

Op schoolniveau kan als start van structurele aandacht voor digitaal pesten worden begonnen met het opzetten van projecten, het organiseren van een ouderavond of het scholen van leerkrachten en conciërges. Dergelijke op zich staande activiteiten scoren geen enkel effect indien ze niet in een structureel beleid zijn opgenomen. Het is beter niets te doen en geen valse verwachtingen bij slachtoffers te wekken dan eenmalig iets te ondernemen en vervolgens over te gaan tot de orde van de dag.

Digitaal Pestprotocol

Uitgangspunten van het digitaal pestprotocol

1. Als digitaal pesten en digitaal pestgedrag plaatsvindt, ervaren we dat als een probleem op ons college zowel voor de leerkrachten als de ouders, de leerlingen, de gepeste leerlingen, de pesters en de eventuele meelopers.
2. Het St-Gregorius College heeft een inspanningsverplichting om digitaal pestgedrag te voorkomen en aan te pakken door het scheppen van een veilig pedagogisch klimaat waarbinnen digitaal pesten als ongewenst gedrag wordt ervaren en in het geheel niet wordt geaccepteerd.
3. De schoolleiding, de leerkrachten en onderwijsondersteunend personeel moeten tijdig inzien en alert zijn op pestgedrag in algemene zin. Indien digitaal pestgedrag optreedt, moeten zij duidelijk stelling en actie ondernemen tegen dit gedrag.
4. Wanneer digitaal pesten, ondanks alle inspanningen weer optreedt, voert het St-Gregorius College de uitgewerkte protocollaire procedure uit.
5. Dit digitaal pestprotocol wordt door de school, de MR, de ouderraad en leerlingenraad onderschreven en ook alle ouders ter inzage aangeboden in de schoolgids.

Wat is de inhoud van het digitaal pestprotocol

Het digitaal pestprotocol vormt de verklaring waarin is vastgelegd dat men digitaal pestgedrag op het St-Gregorius College niet accepteert en volgens een vooraf bepaalde handelwijze gaat aanpakken. Het St-Gregorius College wil voor alle leerlingen die de school bezoeken een veilige school zijn. Dit betekent dat het St-Gregorius College expliciet stelling neemt tegen digitaal pestgedrag en concrete maatregelen voorstelt bij voorkomend digitaal pestgedrag.

Om welke protocollaire maatregelen gaat het?

A. Maatregelen en procedure:

Preventieve maatregelen

1. We besteden in de mentorlessen op school aandacht aan sociale emotionele ontwikkeling. Voor die leerkrachten/mentoren waarbij de directie en of de leerkracht aangeeft dat scholing vereist is zal een traject gestart worden dat gericht is op het professioneel handelen bij waargenomen digitaal pestgedrag.
2. De mentor bespreekt met de leerlingen de algemene afspraken en regels in de klas als normaal gebruikelijk aan het begin van het schooljaar. Het verschil tussen plagen en (digitaal) pesten wordt benoemd en besproken in de klas. De regels van het digitaal pestprotocol worden expliciet besproken.
3. Specifieke regels voor de klas worden aan het begin van het schooljaar in de mentorles samen met de leerlingen geformuleerd. In de regels wordt gewenst gedrag geformuleerd. Het samen opstellen van klassenregels vormt onderdeel van het onder 2 genoemde traject.

Repressieve maatregelen

Indien digitaal pestgedrag plaatsvindt, dan wordt dat met de betrokken leerlingen besproken in bijzijn van de leerkracht/mentor van de leerling. Dit gesprek staat niet op zichzelf, maar wordt regelmatig herhaald om het probleem aan te pakken. In dit gesprek is er aandacht voor de pester, de gepeste en voor eventuele meelopers. De gesprekken volgen een vast stappenplan.

A. De pester

1. Het is niet altijd duidelijk wie de pesters zijn. De leerkracht/mentor erkent de gevoelens van de pester.
2. De leerkracht/mentor keurt de reactie van de pester af. Geeft grenzen aan.
3. De leerkracht/mentor helpt de pestende leerling bij het vinden van gedragsalternatieven. (Wat kan de leerling wel doen?).

B. De gepeste

1. De leerkracht/mentor erkent het gevoel van de digitaal gepeste leerling en benoemt het.
2. De leerkracht/mentor geeft aan dat je niet stil moet blijven zitten als je digitaal gepest wordt.

3. De leerkracht/mentor helpt de gepeste leerling bij het vinden van gedragalternatieven. (Wat kan de leerling wel doen?).
4. De leerkracht/mentor draagt (tijdelijke/technische) oplossingen aan voor digitaal pesten.
5. De leerkracht/mentor draagt structurele oplossingen aan voor digitaal pesten.

Van dit gesprek worden aantekeningen gemaakt, die in het leerlingendossier opgenomen worden van zowel de pester als de gepeste leerling.

Indien er sprake is van herhaald digitaal pestgedrag

1. De ouders van de digitale pester worden in het bijzijn van de digitale pester op de hoogte gesteld van de ongewenste gebeurtenissen in een gesprek op school.
2. Aan het einde van dit oudergesprek worden de afspraken met de digitale pester uitdrukkelijk doorgesproken en ook vastgelegd door de mentor/afdelingsleider/conrector/rector in het leerlingdossier. In dit dossier wordt ook vastgelegd welke actie wordt verwacht bij verdere herhaling.
3. Ook de op te leggen sancties bij overtreding van de afspraken worden daarbij vermeld.
4. Indien het probleem zich toch blijft herhalen meldt de leerkracht/mentor dit gedrag aan de schoolleiding. De leerkracht/mentor overhandigt de schoolleiding een gedocumenteerd protocol met daarin de data van de gebeurtenissen, de data en de inhoud van de gevoerde gesprekken en de vastgelegde afspraken zoals die gemaakt zijn om het digitaal pesten aan te pakken.
5. De rector nodigt de ouders op school uit voor een gesprek. Ook de betrokken leerling kan in dit eerste directiegesprek betrokken worden. De rector gaat uit van het opgebouwde archief van de leerkracht/mentor en vult dit archief verder aan met een weerslag van het gesprek. Ouders hebben te allen tijde recht op inzage in het leerlingdossier waarin ook het verwachte handelen van de leerkracht wordt vermeld. Afspraken met de directie worden ondertekend door de ouders.
6. Indien het gedrag niet verbetert kan er schorsing of verwijdering van de leerling van het St-Gregorius College plaatsvinden.
7. Ouders kunnen tegen een besluit tot schorsing dan wel verwijdering in beroep gaan. De rector verstrekt de ouders alle hiervoor noodzakelijke informatie.

B. De concrete pedagogische invulling als handvat van het digitaal pestprotocol

Formulieren en procedures leiden op zichzelf niet tot het verdwijnen van ongewenst gedrag. Wel is het belangrijk om in zaken als digitaal pestgedrag duidelijk in de gaten te houden hoe het verloop van een casus wordt behandeld want er is veel meer tijd mee gemoeid en er zijn ook vele betrokkenen. Onderstaande tekst geeft concrete invullingen en handreikingen in het pedagogisch handelen vanuit de professionele schoolomgeving.

Indien een leerling zijn/haar digitaal pestprobleem niet rechtstreeks aan de eigen leerkracht, mentor of afdelingsleider durft te vertellen kan de leerling altijd met zijn probleem bij een van de vertrouwenspersonen terecht. In dat geval kan de betrokken vertrouwenspersoon in samenspraak met de leerling, het probleem zelf ter hand nemen of terugkoppelen naar de mentor.

De mentor speelt een zeer belangrijke rol. De mentor zal helder en duidelijk maken dat dit ongewenste gedrag volstrekt niet geaccepteerd wordt. De mentor biedt in eerste instantie de digitaal gepeste leerling bescherming, spreekt (indien mogelijk) met de pester. Dit vereist een hoge mate van deskundigheid op het gebied van gedragsregulering.

Hulp aan de gepeste leerling

De begeleiding van de digitaal gepeste leerling is van groot belang. De leerling is slachtoffer en heeft recht op professionele zorg vanuit school. Naast het voorkomen van nieuwe ongewenste ervaringen staat het verwerken van de ervaringen.

Dit gebeurt achtereenvolgens door:

- Gesprekken met de mentor of de vertrouwenspersoon.
- Eventueel door schriftelijke verwerking door de betrokken leerling.

Pestweb – www.pestweb.nl – is de website behorend bij de telefonische hulplijn voor gepeste leerlingen, te bereiken op schooldagen van 14.00 – 17.00 uur op 0800 2828280. Pestweb is een website voor leerlingen, leerkrachten en ouders, met informatie, advies, tips over pesten.

Hulp aan de pester

De pesters hebben in ons pedagogisch stelsel ook recht op hulp, zij zijn niet in staat om op een normale wijze met anderen om te gaan en hebben daarom onze professionele hulp nodig. Die hulp kan bestaan uit:

- Een gesprek vanuit het protocol waarin zal aangegeven worden welk gedrag niet wordt geaccepteerd door school. Er wordt een schriftelijk verslag van dit gesprek gemaakt dat wordt bewaard in het leerlingdossier. Er wordt afgesproken welke maatregel er genomen wordt als het digitaal pestgedrag zich weer voordoet.
- De ouders van de gepeste leerling en de pester worden op de hoogte gebracht.
- Als het digitaal pestgedrag blijft voortduren kan de school de hulp inroepen van externe deskundigen. Schorsing kan een tussenstap zijn. Indien dit niet tot verbetering leidt kan verwijdering tot de mogelijkheden behoren.

Hulp aan de ouders

De ouders kunnen uitgenodigd worden voor een ouderavond over digitaal pesten, waarin eventueel ondersteund door een deskundige gekeken wordt naar de aanpak en begeleiding van digitale pesters, gepesten en de overigen in de thuissituatie.

In het geval van een acute situatie is het voor de ouders van de digitaal gepeste leerling van belang dat de school ernst maakt van de aanpak van het digitaal pesten. Met de ouders van het digitaal gepeste kind zal overleg zijn over de aanpak en de begeleiding van hun zoon/dochter. De ouders van de pesters moeten absoluut op de hoogte zijn van het gedrag van hun dochter/zoon. Zij hebben er recht op te weten dat hun kind in sociaal opzicht bepaald zorgwekkend gedrag vertoont dat dringend verbetering behoeft.

Ouders kunnen hun kinderen zeggen dat zij het verschrikkelijk vinden als leerlingen elkaar pesten. Dat hun zoon/dochter stelling moet nemen als zij/hij van digitaal pesten op de hoogte is. Indien hun kind die stelling niet durft te nemen het altijd aan de ouders, mentor of vertrouwenspersoon moet vertellen. Praten over digitaal pesten is fundamenteel iets anders dan klikken. Ouders kunnen hun dochter/zoon daarin ondersteunen en begeleiden.

Het is belangrijk dat de ouders de inhoud van het antipestbeleid goed kennen. Voorlichting en communicatie zijn belangrijk. Bij alle betrokkenen moet bekend zijn wat wel en wat niet getolereerd wordt en hoe hierop wordt gereageerd.